

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

3/2022 г.

гр.София, 01.08.2024 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска и Търговска колегия, в съдебно заседание на 20 юни 2024 год. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
РЪКОВОДИТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:
ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
РЪКОВОДИТЕЛ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ:
МИМИ ФУРНАДЖИЕВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:
ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА
ВАСИЛКА ИЛИЕВА
ТОТКА КАЛЧЕВА
МАРИЯ ИВАНОВА
ДИЯНА ЦЕНЕВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	14. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
2. ВЕСКА РАЙЧЕВА	15. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
3. ПЛАМЕН СТОЕВ	16. БОРИС ИЛИЕВ
4. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА	17. БОЯН ЦОНЕВ
5. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	18. БОЯН БАЛЕВСКИ
6. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА	19. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
7. МАРИО ПЪРВАНОВ	20. РОСИЦА БОЖИЛОВА
8. АЛБЕНА БОНЕВА	21. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
9. БОНКА ДЕЧЕВА	22. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
10. ЖИВА ДЕКОВА	23. КОСТАДИНКА НЕДКОВА
11.ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА	24. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ
12. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА	25. ЛЮБКА АНДОНОВА
13. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА	26. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА

27. ПЕТЯ ХОРОЗОВА	46. ТАНЯ ОРЕШАРОВА
28. МАЙЯ РУСЕВА	47. МАРИЯ ХРИСТОВА
29. АННА БАЕВА	48. СОНЯ НАЙДЕНОВА
30. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА	49. ИВАНКА АНГЕЛОВА
31. НИКОЛАЙ МАРКОВ	50. ИВО ДИМИТРОВ
32. ЕРИК ВАСИЛЕВ	51. ДЖУЛИАНА ПЕТКОВА
33. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА	52. ЯНА ВЪЛДОБРЕВА
34. ВАНЯ АТАНАСОВА	53. АТАНАС КЕМАНОВ
35. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ	54. МИРОСЛАВА КАЦАРСКА
36. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА	55. КРАСИМИР МАШЕВ
37. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА	56. МАРИЯ БОЙЧЕВА
38. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ	57. НАТАЛИЯ НЕДЕЛЧЕВА
39. ЛЮДМИЛА ЦОЛОВА	58. ДИАНА КОЛЕДЖИКОВА
40. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА	59. БОРИС ДИМИТРОВ ИЛИЕВ
41. ГАЛИНА ИВАНОВА	60. НЕВИН ШАКИРОВА
42. АННА НЕНОВА	61. РАДОСТ БОШНАКОВА
43. ЗОРНИЦА ХАЙДУКОВА	62. ДОРА МИХАЙЛОВА
44. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА	63. ХРИПСИМЕ МАГЪРДИЧЯН
45. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА	

при участието на секретаря Красимира Ковачка
постави на разглеждане тълкувателно дело № 3 по описа за 2022 г. на
Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия
докладвано от съдия АННА НЕНОВА

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане от 15.12.2022г. на
председателя на Върховния касационен съд на основание чл. 128, ал. 1
ЗСВ въз основа на искане на председателя на Висшия адвокатски съвет за
постановяване на тълкувателно решение от Общото събрание на
Гражданската колегия и Търговската колегия на Върховния касационен
съд по следните правни въпроси:

1. В случаите, в които държавата, в която е извършено нарушението
на авторско право, е различна от държавата по пребиваване на автора, кой
е водещият пазар за ценообразуване при определяне размера на
претърпените имуществени вреди под форма на пропуснатото лицензионно
възнаграждение, които подлежат на обезщетение по силата на чл. 95
ЗАПСП?

2. Дължимото по силата на чл. 95, ал. 2 ЗАПСП обезщетение за вреди включва ли право на обезщетение за направени извънсъдебни разноси за адвокат с оглед постигане на споразумение при нарушение на авторско право?

3. При определяне на справедливото обезщетение за нарушение на авторско право следва ли да се доказват претърпените неимуществени вреди вследствие на това нарушение или обезщетение на автора за неимуществени вреди се дължи винаги при доказано нарушение на авторско право?

1. По въпроса кой е пазарът за ценообразуване при определяне размера на претърпените имуществени вреди под форма на пропуснато лицензионно възнаграждение в случаите, в които държавата, в която е извършено нарушението на авторско право, е различна от тази по пребиваване на автора, има формирана противоречива практика на съдилищата в страната.

Според едното становище размерът на пропуснатите ползи следва да бъде съобразен с цените по обичайното местопребиваване на увреденото лице. Релевантни са цените на пазара на увреденото лице – автор.

Според второто становище размерът на дължимото обезщетение за тези пропуснати ползи е с оглед пазарната цена, която ищещът, носител на авторско право, би получил за лицензионно използване в държавата по местоизвършване на нарушението.

ОСГТК на ВКС намира следното:

В националното законодателство правата на автора са установени в Закона за авторското право и сродните му права (ЗАПСП). Законът е основан на разбирането за субективното авторско право като абсолютно, сложно, от смесен вид – лично и имуществено. В обхвата на единното авторско право са включени, най-общо, неимуществените права (правомощия) по чл. 15 ЗАПСП и имуществени права (правомощия) по чл. 18 ЗАПСП във връзка с чл. 19 и чл. 35 ЗАПСП. Правото на автора да използва произведението и да разреши използването от други лица срещу справедливо и съразмерно възнаграждение, освен в случаите, за които ЗАПСП разпорежда друго, е негово изключително имуществено право. На автора се дължи възнаграждение, независимо по какъв начин се използва произведението и под каква форма.

ЗАПСП установява общи правила относно договора за използване на произведение (авторски договор). С този договор, когато е сключен индивидуално, авторът отстъпва на ползвател изключителното или неизключителното право да използва произведението при определени условия и срещу справедливо и съразмерно възнаграждение (чл. 36, ал. 1 ЗАПСП във връзка с § 5, ал. 1 ДР на ЗАПСП). Относно възнаграждението на автора е възприет принципът на свобода на договаряне (чл. 38, ал. 1

ЗАПСП). Ако е парично, то може да бъде определяно в процентно отношение спрямо крайния брутен финансов резултат от използването, като еднократна предварително платима сума, като част от нетните приходи (печалбата), комбинирано или по друг начин. При уговорено възнаграждение, явно несъразмерно на приходите (печалбата), получени от използването, включително от продажбата на рекламни стоки, когато е приложимо, авторът може да иска увеличение или допълнително възнаграждение, а ако не се постигне съгласие между страните, спорът се решава в процедура по медиация или по исков ред (чл. 38, ал. 2 ЗАПСП). Разпоредбата на чл. 38, ал. 3 ЗАПСП определя кога възнаграждението е несъразмерно ниско на база последващо получените приходи при съобразяване на конкретния принос на автора, пазарните практики и особеностите на съответния сектор, а тази на чл. 38, ал. 5 ЗАПСП установява задължение да се съобразява действащо споразумение за браншово колективно договаряне, предвиждащо съпоставим механизъм за определяне на възнаграждението. Разпоредбите на чл. 38, ал. 2, ал. 3 и ал. 5 ЗАПСП са част от предвидените в закона защитни норми в хипотеза на т.нар. договорна непредвидимост, целящи закрила на интересите на автора.

В практиката е прието договорът за неизключително отстъпване на права да се нарича лицензионен, а уговореното парично възнаграждение по него – лицензионно. Разрешава се извършването само на определено действие, което, ако не е сключен договор, би представлявало нарушение на авторското право.

При нарушение на абсолютното субективно авторско право възникват нови относителни права на защита срещу нарушителя, включително иск за обезщетение (чл. 95 ЗАПСП). Гражданскоправната защита при нарушение на авторско право, от което за автора са настъпили вреди, е особено проявление на правилата относно непозволеното увреждане по ЗЗД. Заради характера на авторското право (единно, сложно, от смесен вид) размерът на обезщетението се претендира и определя общо. По аргумент от чл. 95, ал. 3 и ал. 4 ЗАПСП в общо определения си размер обезщетението трябва е справедливо (да съобразява всички обстоятелства и поправя всички последици от нарушението), както и да въздейства възпиращо и предупредително на нарушителя и на останалите членове на обществото. Последното изискване относно размера на обезщетението за нарушение на авторско право го характеризира като екстракомпенсаторно – присъждано над компенсаторно обезщетенияте вреди.

Предвид диспозитивното начало в гражданския процес (чл. 6, ал. 2 ГПК) не може да бъде отречена възможността да бъде търсено обезщетение и за нарушени отделни права (правомощия) в рамките на единното авторско право, съответно за отделен вид настъпили вреди, от които за пропуснато лицензионно възнаграждение. В този случай се отчита изключителното имуществено право на автора да разреши използването на произведението от други лица срещу възнаграждение със сключване на

договор. Правото на всеки автор по чл. 18, ал. 1 и чл. 19 ЗАПСП да получи възнаграждение за използване на произведението определя вредата от неразрешеното ползване като сигурна (Тълкувателно решение 3/2021 от 13.01.2023 г. по тълк. дело № 3/2021 г. на ОСГТК на ВКС). И тук се съобразява особената цел на обезщетението, както и изискването да съответства на всички обстоятелства, свързани с нарушението, включително конкретното използване.

Поради това, когато автор, гражданин на страната или лице с обичайно местопребиваване в нея, предяви иск по чл. 95 ЗАПСП за обезщетение с твърдение, че в нарушение на авторското му право произведението е използвано в страната без негово разрешение и е дължимо заплащането на обезщетение за неполучено лицензионно възнаграждение, обезщетението следва да е в размер на авторското (лицензионно) възнаграждение, за което ищецът би разрешил използването от ответника, а ако ищецът не би дал такова разрешение, съответно не би сключил договор с ответника – възнаграждението, за което ищецът би разрешил използването на друг ползвател в страната.

Възможно е конкретният размер на възнаграждението, при което авторът би разрешил използването, да не се установява по делото или да бъде установено, че авторът не би разрешил използването, независимо дали на ответника или на друго лице. В тези случаи вредите под формата на пропуснато лицензионно възнаграждение не могат да бъдат установени с точност. За да се определи сума на обезщетението, отразяваща възможно най-добре претърпените такива вреди, следва да се вземе предвид действителната пазарна цена (стойностният еквивалент) на правото на използване на произведението, основана на специфичните му характеристики (конкретния обект на авторското право и неговите качества), личността на автора, разходите за създаване на произведението, начина, времето и мястото на използване, получените брутни и нетни приходи и всички други относими към използването обстоятелства. Съобразяват се и обичайните начини за определяне на възнаграждение за конкретното използване.

Ако авторът не би разрешил използването (на ответника или изобщо), обезщетението следва да бъде допълнително завишено, съответно на изискването да се съобразяват всички обстоятелства относно нарушението, за да въздейства обезщетението възпиращо и предупредително. В тази връзка обосноваващи завишаване размера на обезщетението, извън конкретните обезщетени вреди, могат да бъдат също формата на вина при нарушението (умисъл или груба небрежност), повторност, безкритично отношение на нарушителя към извършеното, продължаване на използването въпреки възраженията на автора и др.

При всяко положение, във всички посочени хипотези и като негова база, на автора не може бъде присъдено по-малко от действителната

пазарна цена на правото на използване, тъй като присъжданото обезщетение не би било справедливо.

Авторът би могъл да претендира обезщетение и за всички други действително претърпени имуществени и неимуществени вреди, за да бъде поставен в положението, което би имал, ако нарушението не беше извършено, като отново се съобразява особената функция на обезщетението. По аргумент от чл. 38, ал. 2, ал. 3 и ал. 5 ЗАПСП неполученото авторско (лицензионно) възнаграждение, за което авторът би разрешил използването, не е единствената възможна имуществена вреда. На автора се дължи обезщетение на база действителната печалба на ответника, извлечена от нарушението, която понякога е много по-голяма. Ако не са били осъществени продажби поради нарушението, ответникът дължи обезщетение за пропуснатата печалба и др.

Даденото по-горе тълкуване съответства на минималните стандарти относно защитата на авторското право, установени с международни договори, както и хармонизационните правила на правото на Европейския съюз.

Националната материалноправна уредба на авторското право е в съответствие с многостранните международни договори в областта на авторското право – Бернска конвенция за закрила на литературните и художествените произведения (в редакцията Парижки акт от 24.07.1971 г.), Универсалната конвенция за авторско право на ЮНЕСКО, сключеното в рамките на Световната търговска организация Споразумение за свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуалната собственост (TRIPs) и Договора на Световната организация за интелектуална собственост за авторското право, всички ратифицирани, обнародвани и влезли в сила, част от вътрешното право на страната съгласно чл. 5, ал. 4 от Конституцията на РБ. Подробната уредба на авторското право в международните договори е следствие на особеностите на обектите на авторското право – с нематериален характер, без териториално ограничение, притежаващи качеството възпроизводимост, което налага закрила на авторското право и извън територията на отделната държава.

В рамките на Европейския съюз гражданскоправната защита на авторското право се осигурява от националното право на държавите членки на принципа на териториалността, като е налице сближаване на отделните законодателни системи, за да се гарантира висока, равностойна и еднаква степен на закрила във вътрешния пазар. В тази връзка са установени правила относно защитата на авторското право, от които и тези на Директива 2004/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно упражняването на права върху интелектуалната собственост, целящи да осигурят ефективна защита на интелектуалната собственост и минимален стандарт. За мерките, процедурите и средствата за защита общо е предвидено да бъдат ефективни, пропорционални и разубеждаващи и да се прилагат по начин, чрез който се избягва

създаването на препятствия пред законната търговия и са предпазни механизми за злоупотреба с тях (член 3, параграф 2 от Директива 2004/48).

По-конкретно, съгласно член 13, параграф 1, буква а) и буква б) от Директива 2004/48, обезщетението трябва да е съобразно действителните вреди, понесени от притежателя на правата в резултат на нарушението. Когато съдебните органи определят обезщетението, те вземат предвид всички приложими аспекти като например отрицателните икономически последствия, включително пропуснатата печалба, които увредената страна е понесла, цялата несправедливо получена печалба от нарушителя, а когато е уместно, елементи, които са различни от стопанските фактори, като например морална щета, причинена на притежателя на правото поради нарушението. Като алтернатива на посоченото те могат, когато е уместно, да определят обезщетението като еднократна сума въз основа на следните елементи: най-малко размера на лицензионните и авторските възнаграждения и хонорари, които биха били дължими, в случай че нарушителят е поискал официално разрешение да използва въпросното право като интелектуална собственост.

В практиката на Съда на Европейския съюз при тълкуване на Директива 2004/48 се приема, че обезщетението по член 13, параграф 1, буква б), което е въз основа на хипотетично лицензионно възнаграждение, се прилага в подходящи случаи, а Директива 2004/48 трябва да се тълкува като установяваща принципа, че изчисляването на размера на обезщетението, което трябва да бъде изплатено на притежателя на правото на интелектуална собственост, трябва да се стреми да гарантира, че последният е напълно обезщетен за действително понесените от него щети, включително морални (решение от 17.03.2016 г. на Съда, Christian Liffers (C-99/15), ECLI:EU:C:2016:173). Съгласно решение от 25.01.2017 г., Stowarzyszenie „Olawska Telewizja Kablowa“ (C-367/15), ECLI:EU:C:2017:36, т. 23, Директива 2004/48 установява минимални изисквания във връзка със спазването на правата върху интелектуална собственост и не следва да възпрепятства държавите членки да предвидят по-строги мерки.

Международните договори закрепват принципите на националния режим (задължение на участващите държави за предоставяне на национален режим включително на гражданите на другите участващи държави и лицата с постоянно местопребиваване в тези държави) и на материалната взаимност. С оглед на това са установените националните общи стълкновителни норми, указващи приложимото право към частноправните отношения с международен елемент по повод авторско право (чл. 110 КМЧП). Водещо е правилото *lex loci protectionis* (принципът на закрилящата държава). Независимо от гражданството или обичайното местопребиваване на автора относно защитата на субективното авторско право е приложим националният закон. Всяко

използване на обект на авторското право се урежда от правото на държавата, в която се търси неговата закрила, в т.ч. когато използването представлява нарушение. По иск на автор с гражданство, различно от българското, или обичайното местопребиваване извън територията на страната, при твърдение, че в нарушение на авторското му право произведението е използвано без разрешение на територията на страната, за дължимото обезщетение е приложимо българското право. Относно тези стълкновителни норми (нарушаването на права върху обекти на интелектуална собственост) в правото на Европейския съюз е налице хармонизация (чл. 8, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“).

При даденото тълкуване относно обезщетението по чл. 95 ЗАПСП за пропуснато авторско (лицензионно) възнаграждение на автор, гражданин на страната или лице с обичайно местопребиваване в нея, в случай на частноправни отношения с международен елемент, когато е приложимо българското материално право като право на държавата, в която се търси закрила, аналогично обстоятелството, че използването е на територията на страната (лицензионна територия), е относимо, когато то би било от значение при даването от автора разрешение за използването на ответника или на друг ползвател в страната. По аргумент от чл. 36, ал. 6 ЗАПСП само съобразяването на икономическата среда и стандарт на територията на отделната държава от автора при сключването на лицензионен договор обосновава размер на обезщетението за пропуснато лицензионно възнаграждение, съответен на този пазар. Съществува възможност авторът да не разграничава отделните лицензионни територии и свързаните с тях различни пазарни условия.

Ако конкретният размер на авторското (лицензионно) възнаграждение, при което авторът би разрешил използването, не се установява по делото или авторът не би разрешил използване, независимо дали на ползвател в страната или изобщо, обезщетението е на база размера на действителната пазарна цена (стойностния еквивалент) на правото на използване на произведението на територията на страната. Това е, защото на тази територия е осъществено използването, а обезщетението трябва да отрази възможно най-добре претърпените вреди от пропуснатото лицензионно възнаграждение.

И в тези случаи се преценяват всички останали обстоятелства във връзка с нарушението. В пълния си определен размер обезщетението трябва да въздейства възпиращо и предупредително, както и присъжданото обезщетение като база не може да бъде по-ниско от действителната пазарна цена на правото на използване в страната, за да е справедливо. Авторът не е ограничен и може да претендира обезщетение и за всички други действително претърпени имуществени и неимуществени вреди, резултат на нарушението.

С оглед изложеното при определяне на обезщетение по чл. 95 ЗАПСП за пропуснато лицензионно възнаграждение в случаи с международен елемент е съобразим пазарът в страната като пазар на държавата, в която е извършено нарушението на авторското право, но този пазар не е водещо обстоятелство. Той е относим, когато е взет предвид от автора при даването разрешение за използване или при остойностяването на правото на използване, при съобразяване и на всички останали обстоятелства, свързани с използването на конкретното произведение (начина, времето и мястото на използване, получените приходи и др.) и с нарушението (обстоятелства, при които е предприето, форма на вина, отношение на нарушителя към извършеното, дали използването продължава въпреки възраженията на автора и др.).

Поради това отговорът, който дава ОСГТК на ВКС на поставения по тълкувателното дело първи въпрос е, че в случаите, в които държавата, в която е извършено нарушение на авторско право, е различна от държавата по пребиваване на автора, при определяне на размера на претърпените имуществени вреди под формата на пропуснато лицензионно възнаграждение, подлежащи на компенсиране съгласно чл. 95 ЗАПСП, се съобразява пазарът на държавата по местоизвършване на нарушението, както и всички обстоятелства, свързани с използването и с нарушението.

2. По въпроса дали дължимото по силата на чл. 95 ЗАПСП обезщетение за вреди включва и такова за направени извънсъдебни разноски за адвокат с оглед постигане на споразумение има формирана противоречива практика на съдилищата.

Според едното становище обезщетението за вреди от нарушени авторски права не включва направените извънсъдебни разноски за адвокат за постигане на споразумение, тъй като липсва причинно-следствена връзка между нарушението и такъв разход. Дали ще бъдат направени усилия в посока извънсъдебно уреждане на спора е изцяло в субективната сфера на автора и това не е предпоставка за ангажиране отговорността на нарушителя по съдебен ред.

Според второто становище дължимото обезщетение за вреди от нарушени авторски права включва направените извънсъдебни разноски за адвокат за постигане на споразумение.

ОСГТК на ВКС намира за правилно второто становище.

Съдебно производство, образувано въз основа на: положителен установителен иск за признаване на авторско право върху произведение или на отделно правомощие от състава на това право; отрицателен установителен иск, когато правният интерес от иска се извежда от твърдение за съществуващо в полза на ищеца авторско право; иск за обезщетение по чл. 95 ЗАПСП или от тези по чл. 95б ЗАПСП, приключило със съдебно решение в полза на автора, може да бъде предшествано от негови действия за доброволно уреждане на спора с нарушителя. Такива са

например изпращане на предупреждение с цел да се гарантира спазването на авторското право, искане за поправяне на последиците от нарушение на това право, покана за провеждане на преговори, медиация, спогодба или други алтернативи на съдебния процес, както и фактически действия по тяхното осъществяване. Възможно е при тези действия да е ползвано съдействието на адвокат, като е уговорено и заплатено възнаграждение. В такива случаи действията за доброволно уреждане на спора, когато са били действително необходими за неговото извънсъдебно решаване, и направените в тази връзка разноски за адвокат са породени от нарушението на авторското право. Ако такова нарушение не е било извършено, действията не биха били предприети и разходите за адвокат, в рамките на конституционно гарантираната и законово регламентирана дейност на адвокатурата за правно съдействие и защита на права – направени. Тази съществуваща причинна връзка на обусловеност е обективно основание за отговорност на нарушителя и за тези разходи, като пряка и непосредствена последица от нарушението на авторското право, е дължимо обезщетение (чл. 95, ал. 2 ЗАПСП).

Причинната връзка е обективно основание за отговорността, но и критерий за нейния обем. В случай че уговореното и заплатено адвокатско възнаграждение надвишава съществено разумния и обичаен размер на дължимото възнаграждение, над този си размер то остава в тежест на автора, неположил дължимата грижа при заплащането му (Тълкувателно решение 1/2017 от 11.12.2018 г. по тълк. дело № 1/2017 г. на ОСГК на ВКС). Приложимо е общото правило на чл. 51, ал. 2 ЗЗД относно съпричиняването.

Обезщетението за направени извънсъдебни разноски за адвокат трябва да съответства на изхода на делото по спора с нарушителя, но и да е в размер, който не демотивира автора да търси защита на своите права при нарушение. Обезщетението подлежи на съответно намаляване при отхвърляне на част от исковете като неоснователни. Изцяло дължими са обаче разноските във връзка с иск за обезщетение по чл. 95 ЗАПСП, дори той да е частично отхвърлен, щом адвокатското възнаграждение е в разумен и обичаен размер. В този случай е от значение установеният факт на нарушение на авторското право, независимо че търсеното обезщетение не е присъдено изцяло.

Даденото тълкуване на разпоредбата на чл. 95 ЗАПСП относно направените извънсъдебни разноски за адвокат за доброволно уреждане на спора за нарушено авторско право съответства на правото на Европейския съюз. Съгласно член 14 от Директива 2004/48 държавите членки гарантират, че понесените от печелившата страна разумни и пропорционални съдебни разноски и други разходи са за сметка на губещата страна, освен ако това не се позволява от съображения за справедливост. В практиката на Съда на Европейския съюз при прилагане на разпоредбата на член 14 от Директива 2004/48 е прието, че тя трябва да

се тълкува в смисъл, че разходите, направени от носителя на права върху интелектуална собственост по отношение на неговото представителство от адвокат, с оглед гарантиране на зачитането на тези права чрез извънсъдебни средства, попадат в понятието „други разходи“. Извършителят на нарушението на правата върху интелектуалната собственост по принцип трябва да понесе пълните финансови последици от своето поведение (решение от 28.04.2022 г. на Съда, Koch Media GmbH (C-559/20), ECLI:EU:C:2022:317). Също съгласно практиката на СЕС разноските са разумни, когато не са ненужно скъпи и прекомерни (поради необичайно висок хонорар или предоставяне на услуги, които не са необходими), а пропорционални – когато са значителна и подходяща част от разноските, следващи се на спечелилата страна (решение от 28.07.2016 г., United Video Properties (C-57/15), ECLI:EU:C:2016:611, т. 25, т. 29, т. 30, и решение от 28.04.2022 г., Nova Text GmbH (C-531/20), ECLI:EU:C:2022:316, т. 45 – т. 48).

С оглед на изложеното ОСГТК на ВКС дава следния отговор на поставения втори въпрос:

Дължимото по силата на чл. 95, ал. 2 ЗАПСП обезщетение за вреди при нарушение на авторско право включва и обезщетение за направените разумни и пропорционални извънсъдебни разноски за адвокат с оглед постигане на споразумение.

3. По въпроса дали при определянето на обезщетение за нарушение на авторско право претърпените неимуществени вреди следва да се доказват или обезщетение на автора за такива вреди се дължи винаги, щом е доказано нарушението на авторското право, практиката на съдилищата в страната също е противоречива.

Според едното становище неимуществените вреди подлежат на доказване, като всяка една вреда и настъпването им не може да се основава на предположения.

Според второто становище нарушението на авторското право на физическо лице – автор винаги причинява негативни психически изживявания.

По поставения въпрос ОСГТК на ВКС намира следното:

Като отчита спецификата на обектите под закрила, ЗАПСП установява широк кръг неимуществени права (правомощия) на автора. Имуществените права гарантират приходи на автора от търговския обмен на неговото творчество, но еднакво значими са и неимуществените права, израз на схващането, че поради особената връзка между автора и произведението моралното удовлетворение може да има превес над материалното.

Нарушението на неимуществените права на автора би могло да доведе до неблагоприятни последици – вреди. По аргумент от разпоредбата на чл. 95, ал. 4 ЗАПСП, но и на чл. 52 ЗЗД, наличието на

неимуществени вреди и размерът на дължимото за тях обезщетение се определя от съда по справедливост, при съобразяване и оценяване на всички обстоятелства, като то трябва да въздейства възпиращо и предупредително. В тежест на ищеца по иск по чл. 95 ЗАПСП за обезщетение за неимуществени вреди е установяването на обстоятелствата, обосноваващи дължимостта на обезщетението и неговия размер. Претендираните вреди следва да бъдат доказани (чл. 154, ал. 1 ГПК).

При преценка на доказателствата, с оглед естеството на авторското право и специфичната връзка автор – произведение обаче, съдът може да приеме за доказани вреди, които като обща закономерност, установена в процеса на познанието и натрупаната общочовешка практика, са логична и естествена последица от нарушение на авторското право, щом настъпването на такива вреди не се опровергава от останалите обстоятелства и доказателства по делото. Не се касае за установено от закон предположение, при което доказателствената тежест да бъде разместена (чл. 154, ал. 2 ГПК), а за вреди, за които съществува достатъчна степен на сигурност. Нарушаването на правото на авторство и свързаното с него право на авторско име по чл. 15, ал. 1, т. 2 и т. 4 ЗАПСП, по същество отричане на творческите умения и усилия на автора, неминуемо водят до огорчение и демотивация. Нарушаването на правото на разгласяване на произведението по чл. 15, ал. 1, т. 1 и т. 3 ЗАПСП накърнява обществената оценка и признание на автора. Нарушаването на правото на неизменяемост на произведението по чл. 15, ал. 1, т. 5 и т. 6 ЗАПСП, приемано като нормативна защита на публичната идентификация на автора чрез неговата творба, засяга неговото достойнство и репутация, а правото на достъп до оригинала на произведението (чл. 15, ал. 1, т. 7 ЗАПСП), когато е нарушено, създава у автора притеснение и възмущение, което е и при невъзможност да бъде спряно използването на произведението при промяна на убеждението (чл. 15, ал. 1, т. 8 ЗАПСП).

Даденото тълкуване относно степента, в която доказване на вредите в такива случаи е необходимо, осигурява по-висока закрила на неимуществените интереси на автора, съответстващо на стандартите на защита на авторското право, установени с международните договори и хармонизационните правила на правото на Европейския съюз. Същевременно възприемането на фактическа презумпция относно неимуществените вреди като присъща последица от нарушение на авторското право съответства и на принципа на обективната истина (чл. 10 ГПК). Не би съответствал на този принцип отказ за присъждане на каквото и да е обезщетение за неимуществени вреди само защото от ищеца – автор не са посочени и представени конкретни доказателства за отклонение от неговото нормално физическо и емоционално състояние, породено от нарушение на правата му на автор, щом това не се опровергава от други

обстоятелства и доказателства по делото, а нарушението на авторското право е доказано.

За други твърдени като настъпили неимуществени вреди по иска за обезщетение по чл. 95 ЗАПСП трябва да бъде създадено сигурно убеждение за настъпването им, както и въз основа на установените в процеса на доказване обстоятелства се определи конкретният размер на присъжданото обезщетение.

С оглед на изложеното ОСГТК на ВКС дава следния отговор на поставения трети въпрос:

При определяне на справедливото обезщетение за нарушение на авторско право следва да се доказват претърпените неимуществени вреди вследствие на това нарушение. Съдът може да приеме за доказани вреди, които са логична и естествена последица от нарушение на авторското право.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданската колегия и Търговската колегия на Върховния касационен съд

РЕШИ:

1. В случаите, в които държавата, в която е извършено нарушение на авторско право, е различна от държавата по пребиваване на автора, при определяне на размера на претърпените имуществени вреди под формата на пропуснато лицензионно възнаграждение, подлежащи на обезщетяване съгласно чл. 95 ЗАПСП, се съобразява пазарът на държавата по местоизвършване на нарушението, както и всички обстоятелства, свързани с използването и с нарушението.

2. Дължимото по силата на чл. 95, ал. 2 ЗАПСП обезщетение за вреди при нарушение на авторско право включва и обезщетение за направените разумни и пропорционални извънсъдебни разноски за адвокат с оглед постигане на споразумение.

3. При определяне на справедливото обезщетение за нарушение на авторско право следва да се доказват претърпените неимуществени вреди вследствие на това нарушение. Съдът може да приеме за доказани вреди, които са логична и естествена последица от нарушение на авторското право.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
РЪКОВОДИТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:

ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
РЪКОВОДИТЕЛ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ:

МИМИ ФУРНАДЖИЕВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА

ВАСИЛКА ИЛИЕВА

ТОТКА КАЛЧЕВА

МАРИЯ ИВАНОВА

ДИЯНА ЦЕНЕВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	13. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....
2. ВЕСКА РАЙЧЕВА	14. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....
3. ПЛАМЕН СТОЕВ.....	15. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....
4. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА.....	16. БОРИС ИЛИЕВ.....
5. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....	17. БОЯН ЦОНЕВ.....
6. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....	18. БОЯН БАЛЕВСКИ.....
7. МАРИО ПЪРВАНОВ.....	19. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....
8. АЛБЕНА БОНЕВА.....	20. РОСИЦА БОЖИЛОВА.....
9. БОНКА ДЕЧЕВА.....	21. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ.....
10. ЖИВА ДЕКОВА.....	22. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
11.ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....	23. КОСТАДИНКА НЕДКОВА.....
12. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....	24. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ.....

25. ЛЮБКА АНДОНОВА.....	45. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА.....
26. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....	46. ТАНЯ ОРЕШАРОВА.....
27. ПЕТЯ ХОРОЗОВА.....	47. МАРИЯ ХРИСТОВА.....
28. МАЙЯ РУСЕВА.....	48. СОНЯ НАЙДЕНОВА.....
29. АННА БАЕВА.....	49. ИВАНКА АНГЕЛОВА.....
30. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА.....	50. ИВО ДИМИТРОВ.....
31. НИКОЛАЙ МАРКОВ.....	51. ДЖУЛИАНА ПЕТКОВА.....
32. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....	52. ЯНА ВЪЛДОБРЕВА.....
33. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА.....	53. АТАНАС КЕМАНОВ.....
34. ВАНЯ АТАНАСОВА.....	54. МИРОСЛАВА КАЦАРСКА.....
35. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ.....	55. КРАСИМИР МАШЕВ.....
36. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА.....	56. МАРИЯ БОЙЧЕВА.....
37. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА.....	57. НАТАЛИЯ НЕДЕЛЧЕВА.....
38. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ.....	58. ДИАНА КОЛЕДЖИКОВА.....
39. ЛЮДМИЛА ЦОЛОВА.....	59. БОРИС ДИМИТРОВ ИЛИЕВ.....
40. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА.....	60. НЕВИН ШАКИРОВА.....
41. ГАЛИНА ИВАНОВА.....	61. РАДОСТ БОШНАКОВА.....
42. АННА НЕНОВА.....	62. ДОРА МИХАЙЛОВА.....
43. ЗОРНИЦА ХАЙДУКОВА.....	63. ХРИПСИМЕ МАГЪРДИЧЯН.....
44. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА.....	